

ZA KAKOVOST
SLOVENSkih
UČBENIKOV

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Univerza
v Ljubljani *Pedagoška*
fakulteta

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Projekt KAUČ

Tipografija in vsebinske prilagoditve učbenikov za učence s posebnimi potrebami

Milena Košak Babuder
Pedagoška fakulteta UL

Naložbo sofinancira Evropski socialni sklad/Evropski sklad za regionalni razvoj/Kohezijski sklad ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

25 % učencev s PP v populaciji (20 % z UT)

Skriti primanjkljaji

- primanjkljaji na posameznih področjih učenja (PPPU) (disleksija) (*10 % populacije učencev*)

⋮

Vidne motnje, ovire

- gibalno ovirani,
- dolgotrajno bolni
- slepi in slabovidni,
- gluhi in naglušni

⋮

Zakon o usmerjanju:

PPPU
3–5 %

Vidnih motenj ovir
1%

Področja in raznolikost skupine – PODSKUPINE učencev z UT (Zakon o OŠ)

- kulturna, ekonomska prikrajšanost
- kronični stres
- večjezičnost, multikulturalnost
- pomanjkljivo in/ali neustrezno poučevanje
- neustrezne interakcije otrok – okolje
- počasno dojetanje (podpovprečni, mejni)
- lažje in zmerne specifične motnje učenja, govora in jezika
- čustvene težave /potrtost, strah, stres
- problemi motivacije, samouravnavanja mišljenja, vedenja

20 % učnih težav v
populaciji

Definicija SUT

(najštevilčnejša skupina učencev s PP)

Pri učencih s SUT se zaradi znanih ali neznanih motenj ali razlik v delovanju CŽS kljub povprečnim ali nadpovprečnim intelektualnim sposobnostim pojavljajo izrazite/-jše težave pri branju, pisanju, pravopisu in/ali računanju.

SOPOJAVNOST
KOMORBIDNOST

Heterogena skupina
primanjkljajev

Definicija SUT

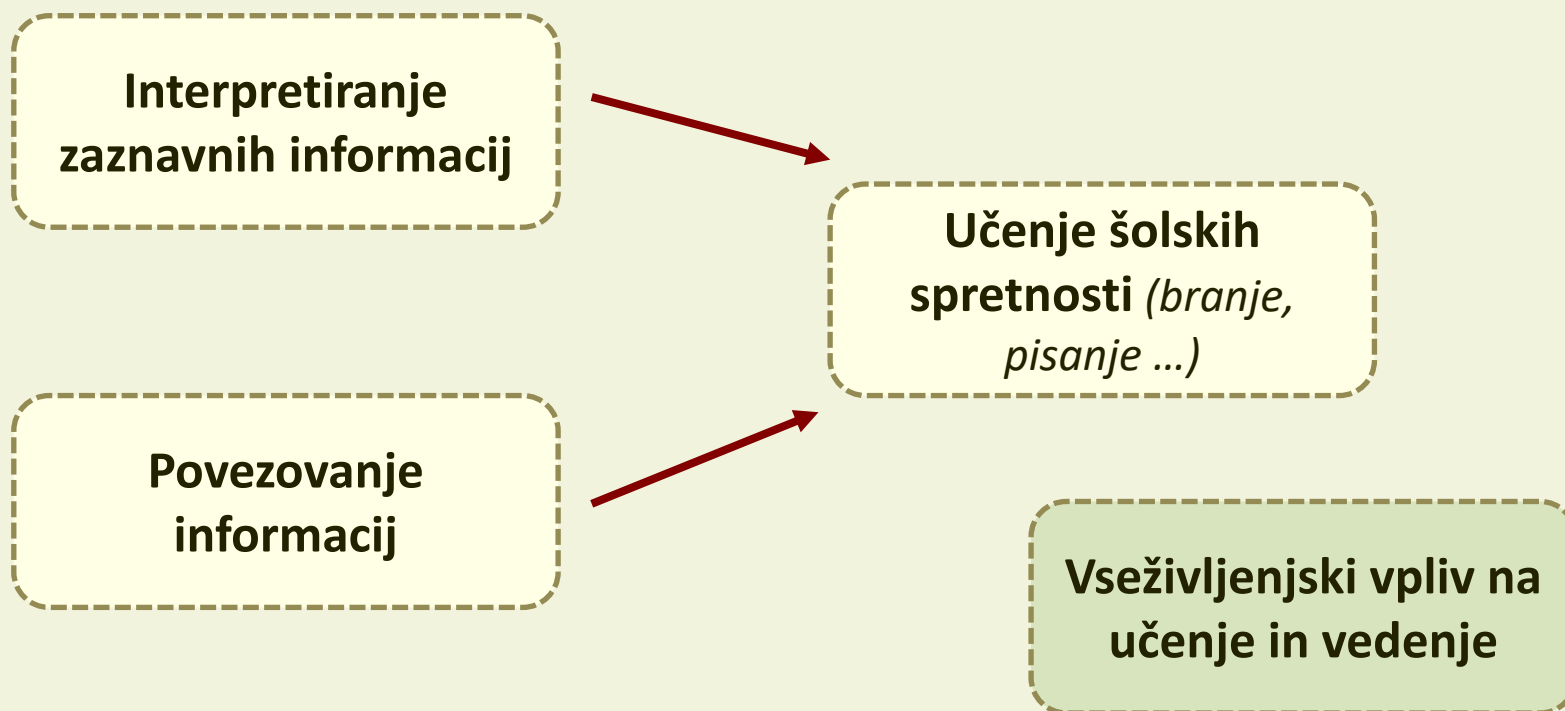
Pojavljajo se tudi zaostanki v razvoju in/ali motnje:

- **pozornosti,**
- **pomnjenja,**
- **mišljenja,**
- koordinacije,
- komunikacije,
- socialnih sposobnosti in/ali
- emocionalnega dozorevanja.

Vplivajo na predelovanje vidnih in slušnih
informacij
↓
Potreba po prilagoditvah pisnih gradiv –
učbenikov

Vpliv primanjkljajev pri SUT na:

Norme tekočnosti branja; 2.- 4. razred

*Število pravilno prebranih besed v minutnem branju starosti in obdobju primerne besedila.

Razred	Centil	Jesen (začetek šol. l.)*.	Zima (sredina šol. l.)*.	Pomlad (konec šol. l.)*.
2.	90	64	V tem obdobju preizkus ni bil izveden.	95
	84	47		80
	75	38		66
	50 (Mediana)	22		49
	25	14		39
	16	11		33
3.	90	120		121
	84	108		109
	75	95		101
	50 (Mediana)	73		81
	25	56		62
	16	50		56
4.	90	129		135
	84	119		131
	75	112		123
	50 (Mediana)	88		103
	25	66		88
	16	59		82
	10	54		67

Tabela:

Preliminarne bralne norme preizkusa tekočnosti branja.

Vir: Košir, J. (2011). Formativno ocenjevanje s preizkusom tekočnosti branja, ki temelji na kurikulumu (str. 105-123). V L. Magajna in M. Velikonja, Učenci z učnimi težavami: Prepoznavanje in diagnostično ocenjevanje. Ljubljana: UL, PeF.

www.ucne-tezave.si

Prilagojeni učbeniki za učence s PP

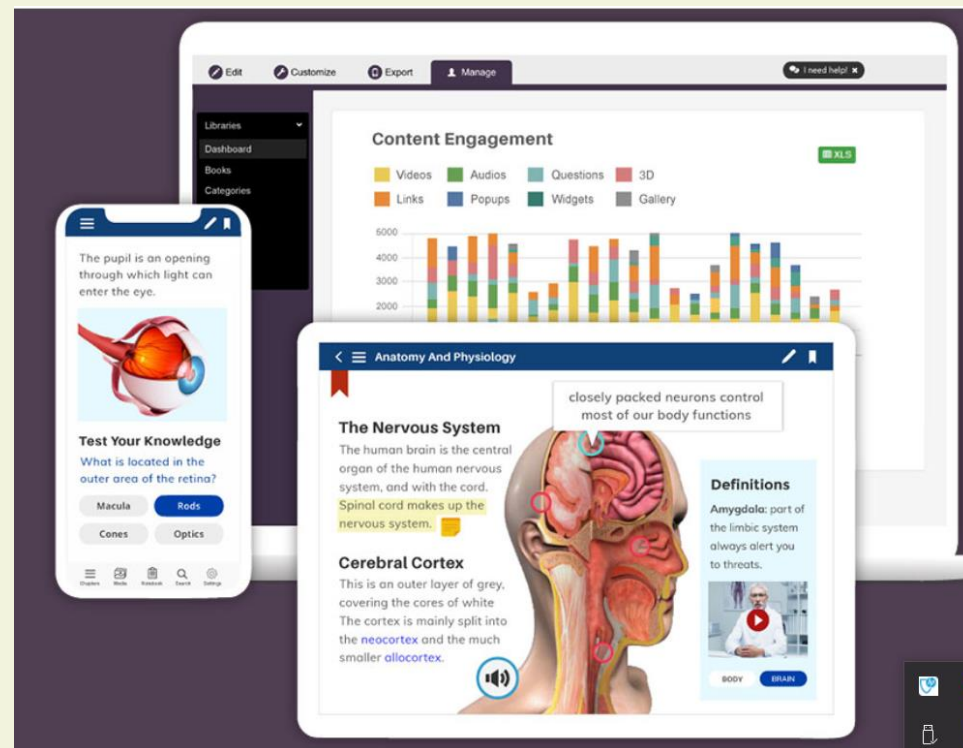
- Upoštevanje tipografskih in vsebinskih smernic.
- Enakovreden izobrazbeni standard.
- Možnost e-učbenikov in uporabe bralnikov.
- Kar je dobro za učence s SUT je dobro za vse!
- Uporaba gradiv v različnih medijih (*od klasičnih, papirnatih učbenikov do e-učbenikov, zvočnih učbenikov (tudi daisy format za slepe)*)

Prilagoditve e-gradiv

E-učbeniki:

- d-učbeniki (digitaliziran učbenik)
- r-učbeniki (zvok in slika)
- i-učbeniki
- Prilagajanje tipografije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Univerza
v Ljubljani
Pedagoška
fakulteta

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Nacionalna agencija Republike Slovenije
za kakovost v visokem šolstvu

POUDARI FOKUS

KREPKO

POENOSTAVI STRAN

PISAVA

BARVNA TEMA

PONASTAVI VSE

IZJAVA O DOSTOPNOSTI

Kazalo strani | Slovenscina | English

Vnesite iskalni pojem

Iskanje

O agenciji

Akreditacije in evalvacije

Mednarodno sodelovanje

Poročila in analize

Novice in dogodki

Domov

NAKVIS

Članstva

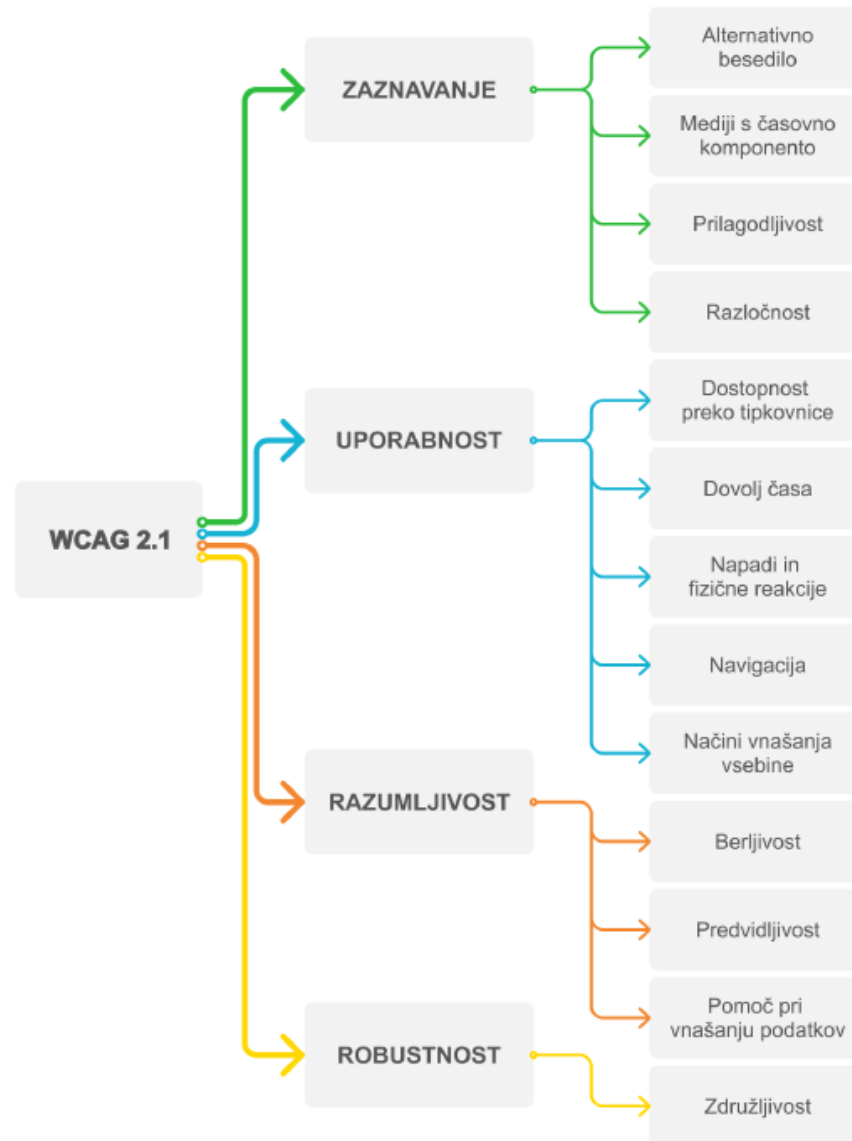
Projekti

Tuji partnerji

Naložbo sofinancira Evropski socialni sklad/Evropski sklad za regionalni razvoj/Kohezijski sklad ter Ministrstvo za izobraževanje,
Naložbo sofinancira Evropski socialni sklad/Evropski sklad za regionalni razvoj/Kohezijski sklad ter Ministrstvo za izobraževanje,
znano in šport

Shematski prikaz smernic WCAG 2.1

Prilagajanje tipografije pisnih gradiv za učence s PP

- **Dober kontrast med ozadjem in črkami** ✨
izogibanje črnemu tisku na beli podlagi;
- **Velikost črk**
med (12) 14 in 18, z razločnim, čitljivim izgledom (izogibanje *poševni obliki črk*, podčrtavanju besed brez presledkov);
- **Sans sarifna oblika črk in razširjena pisava**
Arial, Calibri, Century Gothic, **Comic Sans** ✨, Verdana, Helvetica, Tahoma, Trebuchet. ~~Times New Roman~~.
- **Razmak med vrsticam – presledki med odstavki**
(1,5 – 2);

Prilagajanje tipografije pisnih gradiv za učence s PP

- Vrsta tiska (~~Velike tiskane črke~~, male tiskane črke ✓)
- Mat površina papirja (papir z leskom povzroča bleščanje);
- Poravnava vrstic le na levem robu;
- Največ 60 do 70 znakov v vrstici (poved naj se začne na koncu vrstice);
- Presledki med odstavki;
- Uokvirjanje pomembnih informacij v besedilu;
- Barvno označevanje pomembnih informacij;
- Predstavitev informacij v razpredelnici;
- Jasna razporeditev vsebine;
- Postavitev ilustracij nad besedilom;
- Vsebina naj ne leži na grafičnem ozadju – grafično ozadje otežuje branje.

Prilagajanje vsebine pisnih gradiv za učence s PP

- **Jedrnate, krajše vsebine** (informacije), **kratka poglavja** – čim manj dodatnih, manj pomembnih informacij;
- **Jezikovno poenostavljene vsebine** (sintaksa – izogibanje dolgim večstavčnim povedim, vrinjenim stavkom);
- **Povprečna dolžina povedi** – 18 besed;
- **Jasna navodila** – čim manj dolgih stavkov za pojasnjevanje;
- **Način pisanja, v katerem avtor direktno nagovarja bralca, vsebine z dvogovorom;**
- **Ureditev informacij v razpredelnici;**
- **Razporeditev informacij v alinejah.**

V tem prilagojenem učbeniku je vsebina predstavljena na način, ki kar najbolj upošteva merila oblikovanja gradiv za učence z učnimi težavami, še zlasti za bralce s specifično motnjo branja - disleksijo.

Opis ključnih prilagoditev:

- **Pastelno obarvano ozadje** zmanjšuje vizualne težave pri branju in izboljša zaznavanje natisnjene besedila.
- **Večji tisk**, v katerem so črke čitljivega in razločnega videza, olajšuje njihovo prepoznavanje in branje. **Povečan** je tudi **medvrstični razmik**.
- V posamezni vrstici je **največ 60 do 70 znakov**.
- V posameznih odstavkih je vsebina napisana v **kratkih in jasnih povedih**.
- Vsebina je pogosto predstavljena v **kratkih alinejah ali točkah ter v razpredelnicah**.
- V besedilu so **pomembni pojmi in ključne besede obarvani**.

Ta prilagojena izdaja je **vsebinsko skladna** z redno izdajo.

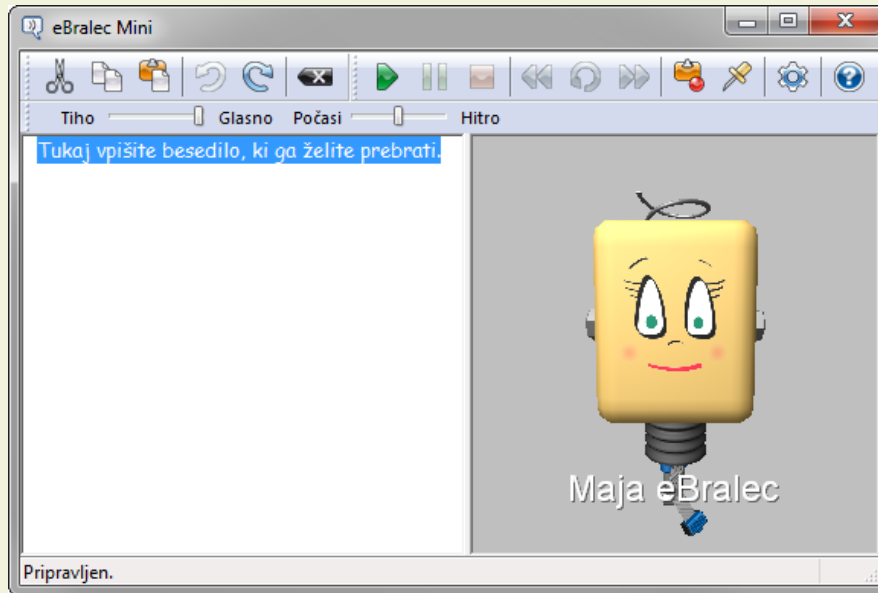

Učbeniki za učence s PP

- zvočne knjige
- e-učbeniki
- Bralniki –

Prevajalnik besedila v govor – e-bralec <http://ebralec.si/>

V okviru projekta Knjižnica slepih in slabovidnih je bil razvit novi **sintetizator govora slovenskega jezika, eBralec**. Nastal je v okviru sodelovanja raziskovalnih organizacij in dveh slovenskih jezikovno-tehnoloških podjetij, ki sta združili znanje s področja obdelave govornih signalov ter jezikovnih podatkov. eBralec omogoča samodejno prebiranje poljubnih elektronsko shranjenih besedil, zapisanih v slovenskem jeziku. Kakovost nove sinteze govora je na zavirljivi ravni, saj se povsem približa naravnemu govoru, čeprav so besedila pretvorjena v govor povsem samodejno.

Prevajalnik besedila v govor – e-bralec <http://ebralec.si/>

SINTETIZATOR GOVORA

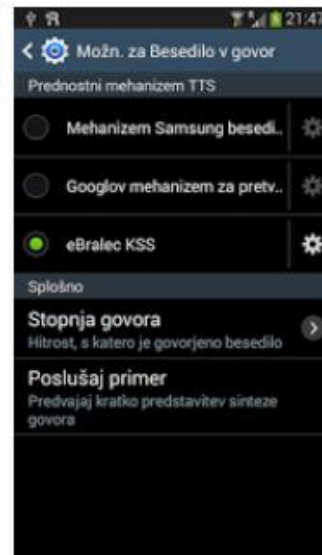
eBralec KSS

eBralec Development Team Orodja

★★★

3 PEGI 3

+ Dodaj na seznam želja N

IKT – podporna tehnologija za branje in pisanje

Pravilnik o študentih s posebnim statusom_orodja za učenje.docx - Shranjeno v Ta računalnik s sistemom Windows

Vpis

Datoteka Osnovno Vstavljanje Načrt Postavitev Sklici Pošiljanje Pregled **Ogled** Razvijalec Pomoč Grammarly PDFescape Desktop Creator Išči

Način za branje Postavitev tiskanja Spletna postavitev Oris Osnutek Orodja za učenje Navpično Z ene strani na drugo Ravnilo Mrežne črte Podokno za krmarjenje Povečava 100 % Novo okno Razporedi vse Preklopi okna Makri Lastnosti

Samodejno shranjevanje 0 pt 8 pt Vse oznake

→ **Pravilnik o študentih s posebnim statusom (2018)**

Kaj pravilnik ureja?

- postopek pridobitve posebnega statusa študenta,
- pogoje za pridobitev posebnega statusa študenta,
- možne načine prilagoditve okolja in načina izvajanja študija ter opravljanje študijskih obveznosti na članicah glede na pogoje izvajanja študija na članicah,
- **opredelitev študentov s PS**
- **opredelitev študenta** s posebnimi potrebami,
- **posebne prilagoditve okolja in načina izvajanja študijskega procesa**, torej pedagoškega dela, na članicah UL za študente s posebnimi potrebami,
- **postopek pridobitve statusa študenta** s posebnimi potrebami,
- **pravice in odgovornost študenta** s posebnimi potrebami,
- koordinacijo aktivnosti za spremljanje in podporo študentov s posebnimi potrebami na univerzi in članicah,
- **vedenje evidence** in dokumentacije na članicah UL.

IKT – podporna tehnologija za branje in pisanje

Pravilnik o študentih s posebnim statusom_oredja za učenje.docx - Shranjeno v Ta računalnik s sistemom Windows

Potopni Vpis

Datoteka Osnovno Vstavljanje Načrt Postavitev Sklici Pošiljanje Pregled Ogled Razvijalec Pomoč Grammarly PDFescape Desktop Orodja za učenje

Širina stolpca Barva strani Fokus vrstice Razmik med besedilom Zlogi Glasno branje Zaprite orodja za učenje

Orodja za učenje Zapri

Samodejno shranjevanje 0 8 pt Vse oznake

→ **Pravilnik o študentih s posebnim statusom (2018)**

Kaj pravilnik ureja?

- postopek pridobitve posebnega statusa študenta,
- pogoje za pridobitev posebnega statusa študenta,
- možne načine prilagoditve okolja in načina izvajanja študija ter opravljanje študijskih obveznosti na članicah glede na pogoje izvajanja študija na članicah,
- **opredelitev študentov s PS**
- **opredelitev študenta** s posebnimi potrebami,
- **posebne prilagoditve okolja in načina izvajanja študijskega procesa**, torej pedagoškega dela, na članicah UL za študente s posebnimi potrebami,
- **postopek pridobitve statusa** študenta s posebnimi potrebami,
- **pravice in odgovornost študenta** s posebnimi potrebami,
- koordinacijo aktivnosti za spremljanje in podporo študentov s posebnimi potrebami na univerzi in članicah,
- **vodenje evidence** in dokumentacije na članicah UL.

Pravilnik o študentih s PS.pdf - Adobe Acrobat Reader DC (32-bit)

Datoteka Urejanje Pogled Podpiši Okno Pomoč

Domov Or

Zažukaj pogled

Krmarjenje po strani

Prikaz strani

Povečava

Orodja

Pokaži/skrij

Prikazna tema

Način branja Ctrl+H

Čelozaslonski pogled Ctrl+L

Sledilnik ...

Preberi na glas

Statuta Univerze v Ljubljani (Uradni list UL) in mnenja Študentskega sveta seji ŠS UL, med 27. 2. in 1. 3. 2018, na

STATUT NA UNIVERZI V LJUBLJANI

DOLOČBE

(predmet ureditve)

Aktiviraj glasno branje Shift+Ctrl+Y

Preber samo to stran Shift+Ctrl+V

Preberi do konca dokumenta Shift+Ctrl+B

Premor Shift+Ctrl+C

Ustavi Shift+Ctrl+E

1. 7

možne načine prilagoditve okolja in načina izobveznosti na članicah glede na pogoje izjava

koordinacijo aktivnosti za spremljanje in pod UL in njenih članicah,

vodenje evidence in dokumentacije na članicah

2. člen (namen)

1. Študenti, ki izkazujejo pomembne dosežke na področju športa, umetnosti in kulture, ter študenti s posebnimi potrebami, v študijskem procesu na Univerzi v Ljubljani (v nadaljevanju UL) lahko pridobijo poseben status.

2. Posebni statusi so:

- status študenta vrhunškega športnika,
- status študenta priznanega umetnika,
- status študenta, ki se udeležuje (področnih) mednarodnih tekmovanj
- status študenta starša,
- status študenta s posebnimi potrebami
- S pridobitvijo statusa pridobijo pomoč in različne prilagoditve in opravljanju študijskih obveznosti, saj se srečujejo z dodatnimi aktivnostmi ali ovirami, ki zaradi dodatnih obremenitev ali omejitev vplivajo na njihovo vključevanje v študijski proces in opravljanje študijskih obveznosti. Zato se pri izvajanju študijskih programov študentom, ki pridobijo poseben status, s sklepom članice, s tem pravilnikom in pravilnikom članice, zagotovi določene prilagoditve, ki jim pomagajo odpravljati te ovire pri študiju.

Pr

77,1%

1. Študenti športniki so študenti, ki se poleg študija tekmovalno ukvarjajo s športno

Kazalniki kakovosti
učbenikov, verzija 1.0:
poročilo projekta Za
kakovost slovenskih
učbenikov

Milena Košak Babuder

Martina Rezar

Katja Kopajnik

Gregor Torkar

Ocenjevalni obrazec zajema 72 kriterijev, ki smo jih razvrstili v pet širših področij, ta pa smo pregledno razdelili še na podpodročja.

- 1) Splošno/celostna struktura** (Papir, Priporočene vsebine, Poudarki);
- 2) Oblika besedila** (Pisava, Razmiki, Kontrast in ozadje, Postavitev);
- 3) Struktura besedila** (Poglavja in podpoglavja, Odstavki, Vrstice;)
- 4) Jezik in stil pisanja;**
- 5) Slikovno gradivo in grafične ponazoritve** (Ustreznost, Velikost in preglednost, Postavitev, Drugo);

Kazalniki kakovosti
učbenikov, verzija 1.0:
poročilo projekta Za
kakovost slovenskih
učbenikov

Milena Košak Babuder

Martina Rezar

Katja Kopajnik

Gregor Torkar

- **REZAR, M. (2019).** *Evalvacija učbenikov za družboslovne predmete v osnovni in srednji šoli glede na posebne potrebe učencev z učnimi težavami* [Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.] PeFprints. <http://pefprints.pef.uni-lj.si/id/eprint/6025>.
- **KOPAJNIK, K. (2021).** *Evalvacija osnovnošolskih in srednješolskih naravoslovnih učbenikov glede na posebne potrebe učencev in dijakov z učnimi težavami* [Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.] PeFprints. <http://pefprints.pef.uni-lj.si/6742/>.

REZAR, M. (2019).

- **12 učbenikov** za različne družboslovne predmete (6 za slovenščino, 1 za angleščino, 1 za družbo, 2 za geografijo, 1 za zgodovino in 1 za psihologijo) v različnih razredih oz. letnikih osnovne in srednje šole.
- 9 analiziranih učbenikov je osnovnošolskih, 3 so srednješolski. 2 analizirana učbenika sta berili.
- Vsi v analizo vključeni učbeniki so v šolskem letu 2018/2019 veljavni in jih je potrdil Strokovni svet RS za splošno izobraževanje. Prav tako so vsi učbeniki slovenskih založb z večjim tržnim deležem (4 Rokus Klett, 3 Modrijan, 3 DZS, 2 Mladinska knjiga Založba).
- **Drugi del raziskave:** intervju z učenko 8. razreda OŠ in dijakinjo 1. letnika srednjega poklicnega izobraževanja. Obe sta opredeljeni kot oseba s PPPU.

REZAR, M. (2019).

Rezultati:

- glede na splošno sprejete smernice so učbeniki po vsebini in obliki povprečno gledano v večini primerni za učence in dijake s splošnimi in specifičnimi UT, a se na določenih področjih pojavljajo nekatere pomanjkljivosti.
- Kriteriji s področja vsebinske primernosti učbenikov so v večji meri upoštevani v učbenikih za nižje razrede OŠ (manjša količina in zahtevnost snovi, ki je je v zgodnejši fazi izobraževanja preprostejša, kasneje pa njen obseg in kompleksnost strmo naraščata, in zahtevata več prilagoditev).
- V OŠ se prilagajanju učnega gradiva namenja več pozornosti tudi zaradi večjega števila učencev s PP, v primerjavi s SŠ.
- Dobljeni kvantitativni rezultati sicer kažejo, da so analizirani učbeniki v večji meri primerni za posameznike z UT, pomanjkljivosti, ki bi jih bilo potrebno izboljšati pa so: uporaba debelejšega papirja, večji razmiki med vrsticami, velike količine strnjene besedila preoblikovati v jedrnat zapis v alinejah, pogostejša uporaba različnih oblik nazornih prikazov vsebine, doslednejše poudarjanje bistvenih informacij ...).

KOPAJNIK, K. (2021).

12 učbenikov s področja naravoslovja (po 3 iz vsakega VIZ obdobja: 3 za SPO, 2 za NIT, 2 za NAR, 1 za BIO, 1 za KEM; SŠ – BIO, FIZ, KEM) v različnih razredih oz. letnikih osnovne in srednje šole.

- 9 analiziranih učbenikov je osnovnošolskih, 3 so srednješolski (gimnazijski program).
- Vsi v analizo vključeni učbeniki so v šolskem letu 2018/2019 veljavni in jih je potrdil Strokovni svet RS za splošno izobraževanje. Prav tako so vsi učbeniki slovenskih založb z večjim tržnim deležem (4 Rokus Klett, 3 Modrijan, 3 DZS, 2 Mladinska knjiga Založba).
- **Drugi del raziskave:** intervju z učencem 8. razreda OŠ in dijakinjo 4. letnika ekonomske gimnazije. Oba sta opredeljeni kot oseba s PPPU.

KOPAJNIK, K. (2021).

Rezultati:

- visok skupni delež točk z vidika oblikovne in vsebinske primernosti, kar pomeni, da so analizirani naravoslovni učbeniki v povprečju primerni za učence in dijake s splošnimi in specifičnimi učnimi težavami.
- Na posameznih ocenjevalnih področjih so v učbenikih določene pomanjkljivosti **na področju oblikovne primernosti**, kot so:
 - neustrezen tip, barva in debelina papirja,
 - nedosledna raba slovarčka in abecednega kazala,
 - manj ustrezna oblika in velikost pisave,
 - neustrezen kontrast med besedilom in ozadjem,
 - premajhni razmiki med vrsticami ter
 - manj učinkoviti načini prikazovanja in poudarjanja informacij.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Univerza
v Ljubljani *Pedagoška*
fakulteta

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Hvala za pozornost!

Naložbo sofinancira Evropski socialni sklad/Evropski sklad za regionalni razvoj/Kohezijski sklad ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.